

Thế Giới Của Loài Hoa Trong Thi Nhạc Việt

Thái Công Tụng

Hoa Thiên Lý

I.DẪN NHẬP. Trong thi ca Việt, nhiều thi sĩ nhạc sĩ đã gửi gắm lòng mình qua những sự vật thường gặp, khi thì loài cây, khi thì đóa hoa hoặc các bức tranh tâm lý từ ghen tuông đến người yêu, tình dang dở v.v.. Các nhà thơ, nhà viết nhạc thường nhạy cảm hơn người thường và họ lại có khả năng dùng giai điệu hay hình ảnh, màu sắc để diễn tả tâm tình và ý tưởng của mình theo phong cách nghệ thuật, và nhờ đó dễ gây xúc động nơi người đọc, người nghe. Nhan nhãn trong các bài hát, ta bắt gặp hoa ngọc lan, hoa tigôn, hoa cúc, hoa mai, hoa đào, hoa quỳnh v.v. Cây cũng vậy có mặt trong ca dao, thơ, nhạc, từ cây cau, cây khế, cây xoài, cây nhãn, cây gạo.. . Tình yêu trong trắng, tình yêu học trò, tình dang dở, tình đơn côi .. đều lấy hoa làm biểu tượng vì thi ca Việt Nam đầy hoa, từ hoa thường gặp ven lề đường như hoa trinh nữ, hoa sim miền đồi núi Trung Việt cho đến các loài cây cảnh quanh vườn như dàn hoa thiên lý, hoa thạch thảo, hoa tigôn hoặc quanh sân trường như hoa phượng.

Hoa Trinh nữ, còn gọi là hoa Xấu hổ.

Nhiều thành ngữ có chữ hoa như nước chảy hoa trôi, bèo dạt hoa trôi.

Nhiều sách có tựa đề có chữ hoa như Bùi Tín với Hoa xuyên tuyết, Nguyễn Chí Thiện với Hoa địa ngục, Hoàng Văn Chí với Trăm hoa đua nở trên đất Bắc nói về Nhân Văn giai phẩm v.v. Ngôn ngữ của các loài hoa là một phương thức truyền thông của con người trong nhiều nền văn hóa, trong đó những loài hoa và những loài thảo mộc được dùng để gửi những thông điệp (ý nghĩa) được mã hóa. Mỗi một loài hoa đều mang những thông điệp riêng.

Kho tàng văn học dân gian cũng có vô vàn những câu ca dao liên hệ đến tỏ tình yêu xuyên qua thực vật như:

*–Mù u bông trắng, lá thắm, nhị (nhụy) vàng,
Anh đi khắp xứ, tới đây mới gặp nàng thiệt dễ thương
–Mẹ mong gả thiếp về vườn,
Ấn bông bí lược dưa hường nấu canh
Thương anh cũng muốn theo anh
Ngặt cha với mẹ không đành thì sao?*

II- VÀI LOÀI HOA TRONG LÀNG NHẠC VIỆT

Hoa Phượng

Thuở đầu đời khi còn là học sinh, loài hoa được nhắc nhở nhiều nhất chắc chắn là hoa phượng. Cây phượng (*Delonix regia*) trong sân trường đổ rực vào mùa hè với tiếng ve kêu mùa hạ làm ta nhớ lại mùa thi cử.

Hoa phượng gây nhiều kỷ niệm trong đời học sinh vì không biết sau hè có còn gặp lại bạn mình nữa không.

*Ngày mai xa cách hai đứa hai nơi,
Phút gần gửi nhau mất rồi
Tạ từ là hết người ơi!*

Bài thơ của Đỗ Trung Quân đã được phổ nhạc nhắc lại các hoài niệm về hoa phượng

Những chiếc giỏ xe chở đầy hoa phượng,
Em chở mùa hè của tôi đi đâu,
Chùm phượng vĩ em cầm là tuổi tôi 18,
Thuở chẳng ai hay thầm lặng mối tình đầu.
Mối tình đầu của tôi
Là cơn mưa giăng giăng ngoài cửa lớp,
Là áo ai bay trắng cả giấc mơ
Là bài thơ còn hoài trong vở,
Giữa giờ chơi mang đến lại mang về.
Cánh phượng hồng ngấn ngợt,

Mùa hè đến trường khắc nỗi nhớ trên cây,
Và mùa sau biết có còn gặp lại,
Ngày khai trường áo lụa gió thu bay.

Hoa phượng cũng từng được nhà thơ Phạm Thiên Thư, một tu sĩ
đạo/đời cảm hứng qua bài thơ Ngày xưa Hoàng Thị đã được Phạm Duy
phổ nhạc :

Em tan trường về mưa bay mờ mờ
Anh trao vội vàng chùm hoa mới nở
Ép vào cuối vở muôn thuở còn thương, còn thương

....

Xuân qua rồi thì, chia tay phượng nở sang hè

Ra trường, đi lính, có thể khi hành quân trên các vùng đồi núi chập
chùng miền Trung sẽ gặp những đồi hoa sim (*Rhodomyrtus tomentosa*),
màu tím hoa sim, tím cả chiều hoang biên biệt

. Ngoài bài thơ danh tiếng của Hữu Loan về hoa sim, hoa này đã tạo
nguồn cảm hứng cho nhiều nhạc sĩ sáng tác nên nhiều bài hát như :

Áo anh sút chỉ đường tà (Phạm Duy), Chuyện hoa sim (Anh Bằng), Màu
tím hoa sim (Duy Khánh), Những đồi hoa sim (Dũng Chinh)

Ven lề đường, bãi cỏ hoang, ta có thể gặp những loài cỏ rất quen thuộc,
gọi là hoa trinh nữ còn gọi hoa mắc cỡ (*Mimosa pudica*), gọi tên như vậy
là khi đụng phải, lá cây khép lại:

Loài hoa không hương sắc màu nhưng loài hoa biết khép lá ngây thơ
Qua một rừng hoang gió núi theo sang giữ bụi đường trên vai
Hái cây hoa dại lẻ loi bên đường gọi là hoa Trinh Nữ
Hoa Trinh Nữ không mặn mà bằng nàng hồng kiều sa
Hoa đâu dám khoe màu cùng một nàng Cúc vàng tươi
Hoa không bán hương thơm như nàng Dạ Lý trong vườn
Như hoa Trinh Nữ đẹp tựa chuyện tình hai chúng ta

Hoa trinh nữ, hoa mắc cỡ, hoa xấu hổ cũng là một loài hoa. Nhà thơ
trong nước Trần Mạnh Hảo ví von như sau:

Một nhà nước như không còn ai biết ngược
Lại mọc đầy hoa xấu hổ nơi nơi
Cây thẹn thùng nép cỏ
Lá nhắm hờ mắt gió trên người

Nói dối mọi nơi
Nói dối mọi điều
Nói dối quá làm hoa đỏ mặt

...

Hoa thay người xấu hổ
Kẻ gian manh mang mặt nạ thánh thần
Hoa xấu hổ mọc trong tờ hộ chiếu
Ra nước ngoài thương người Việt tử thân

Hoa giả đò, mắc cỡ hay xấu hổ còn mang thêm một cái tên thật kiêu sa là trinh nữ, gắn với huyền thoại về câu chuyện tình buồn và gợi cảm hứng cho người nghệ sĩ: “Nâng nhẹ một cây, lá xếp trong tay lá ngủ thật mê say, ngỡ đôi mi dày khép đêm trăng đầy cài then cung ái...” (Hoa trinh nữ – Trần Thiện Thanh). Ngộ thế đó, loài hoa bé nhỏ, tưởng chừng như dễ bị quên lãng nhưng lại đóng đầy xúc cảm trong một giai điệu bolero ngọt ngào. Tôi càng yêu loài hoa nhỏ bé mà long lanh cả một miền ký ức.

Người lính miền Nam đầy tình người cũng nhắc nhở người bạn như sau:

Này anh lính chiến, người bạn pháo binh.
Mẹ tôi tóc sương từng đêm nghe đạn pháo rơi thật buồn.
Anh rút cho khéo nhé, kéo làm vào nhà tôi.
Nhà tôi ở cuối chân đồi,
có giàn thiên lý, có người tôi thương.

-Hoa thiên lý, còn gọi là dạ lý hương có tên khoa học là *Telosma cordata* tức Tonkin jasmine, tiết mùi thơm, trồng trên giàn, lá non nấu canh, hoa thơm

-Hoa đào (*Prunus persica*) .Hoa đào ngày Tết đã là biểu tượng trong thơ của Vũ Đình Liên:

Mỗi năm hoa đào nở
Lại thấy ông đồ già
Bày mực tàu, giấy đỏ

...

– Hoa sữa (*Alstonia scholaris*) có trong bài nhạc Nhớ mùa thu Hà Nội của Trịnh Công Sơn

Hà Nội mùa thu cây cơm nguội vàng, cây bàng lá đỏ nằm kề bên nhau
Phố xưa nhà cổ mái ngói thâm nâu
Hà Nội mùa thu, mùa thu Hà Nội, mùa hoa sữa về thơm từng cơn gió,
mùa cốm xanh về thơm bàn tay nhỏ, cốm sữa vỉa hè thơm bước chân
qua

Hoa Sữa

Biểu tượng của nét đẹp mùa thu Hà Nội

Loài hoa cũng được nhắc nhở để biểu hiện những trạng thái khác nhau của con tim.

Hoa Mừng Tươi

1-Tình yêu trong trắng như bài thơ vừa tình, vừa đượm chất buồn của Nguyễn Bính, nhà thơ của làng thôn Việt:

Nhà nàng ở cạnh nhà tôi
Cách nhau cái dậu mùng tơi xanh rờn
Hai người sống giữa cô đơn
Nàng như cũng có nỗi buồn giống tôi
Giá đừng có dậu mùng tơi
Thế nào tôi cũng sang chơi thăm nàng
Tôi chiêm bao rất nhẹ nhàng..
Có con bướm trắng thường sang bên này
hoặc:

Anh cho em mùa xuân, nụ hoa vàng mới nở,
chiều đông nào nhung nhớ
Đường lao xao lá đầy, chân bước mòn vĩa phố,
mắt buồn vin ngọn cây

2-Tình yêu lỡ làng như trong bài thơ phổ nhạc kể chuyện người con trai thương người con gái; sau đó người con gái đi lên xe hoa để lại nỗi buồn cho chàng thanh niên:

Chiều xưa có ngọn trúc đào- Mùa thu lá rụng bay vào sân em- Mùa thu lá rụng êm đêm- Như cô vói cậu cười duyên dại khờ- Bởi vì hai đứa ngây thơ – Tình tôi dạo ấy là ngỡ ngẩn nhìn Thế rồi trắng sáng lung linh ..Rồi mùa thu ấy qua đi Chợt em 18 chợt nghe lạnh lùng – Thuyền đành xa bến sang sông Hàng cây trút lá tình đi lấy chồng ..

Cây trúc đào (*Nerium oleander*) gặp các vùng khô hạn, có thể trồng trong chậu . Ở Montreal, nhiều nhà có người Ý hay trồng loại cây này.

Tình yêu lỡ làng cũng có thể bắt gặp qua ngôn từ bài ca Hoa sứ nhà nàng.

Hoa sứ, còn gọi là hoa đại (*Plumeria acutifolia*) . Cây sứ thường trồng ở đền chùa, công viên, cao 3-7 mét, có nhựa mủ . Hoa trắng, thơm, mặt trong phía dưới màu vàng . Người Hawaii thường dùng hoa sứ xâu thành chuỗi, làm vòng hoa quàng vòng hoa vào cổ du khách và chào “Aloha”

Hôm qua mẹ bảo tôi, nhờ hoa sứ nhà nàng
Ướp trà thơm đãi khách họ hàng cô bác đều khen
Nhờ nàng hái giùm tôi, màu hoa thắm chưa tàn

Nụ hoa còn giữ nhụy vàng, chắc nàng hiểu tình tôi
Nhưng đêm trở sầu, em bước qua cầu
Cuộc tình tan theo bể dâu, biết chẳng ngày sau
Khi ngộ về gần nhau, tình yêu đã vội phai màu
Người thiếu nữ cũng thốt ra:
-Đừng nhìn em nữa anh ơi
-Hoa xanh đã phai rồi
-Hương trinh đã tan rồi
-Kiếp nào có yêu nhau
-thì xin hẹn đến mai sau.. (PD)

Bài thơ bất hủ “Hoa Trắng Thôi Cài Trên Áo Tím” của Kiên Giang,(một người Việt gốc Hoa), kể chuyện mối tình học trò tình khiết, ngây thơ, không nhuộm bụi trần. Hai người từng trao đổi bài vở, buông bỏ chuyện không đâu với những ánh mắt tha thiết dù không bao giờ nói, chỉ giận hờn vu vơ . Tình trong như đã với cả hai nhưng thật cảm nín. Chàng trai chỉ biết theo bước chân nàng những hôm nàng đi lễ nhà thờ, nàng thường mặc áo tím và cài hoa trắng. Dòng đời trôi chảy, hai người ly biệt, nhà thơ Kiên Giang muốn gói ghém tình chung thủy ngày xưa nên đã để lại bài thơ sau này phổ nhạc.

3.Tình yêu say đắm như trong thơ Nguyên Sa, nhạc Ngô Thụy Miên có nhắc đến hoa cúc:

Áo nàng vàng, anh thường yêu hoa cúc
Áo nàng xanh, anh mến lá sân trường
Sợ thư tình không đủ nghĩa yêu đương
Anh pha mực cho vừa màu áo tím

Cây Cúc là một trong 4 cây cảnh: tùng, cúc, trúc, mai..Cúc trồng làm cây cảnh thuộc chi Chrysanthemum. Một số loài cây còn được sử dụng làm vị thuốc trong y học cổ truyền như cúc hoa vàng Chrysanthemum indicum

4.Tình Yêu Đồng Sàng, Dị Mộng.

Đồng sàng : ngủ chung 1 giường . Dị mộng : mộng khác nhau . Trong lãnh vực tình yêu, đồng sàng dị mộng có nghĩa là 2 người không yêu thương nhau, nhưng vì hoàn cảnh gia đình hay hoàn cảnh gì khác nên vẫn cưới nhau, nên tuy ngủ chung nhau một giường nhưng mỗi người nghĩ nhớ người yêu của mình. Người thiếu nữ tuy đã lấy chồng

nhưng vẫn nhớ đến người yêu cũ được phản ánh trong bài thơ Hai sắc hoa tigôn:

Tôi vẫn đi bên cạnh cuộc đời
Ái ân lạt lẽo của chồng tôi,
Mà từng thu chết, từng thu chết
Vẫn giấu trong tim bóng một người
còn người chồng: Chồng tôi vẫn biết tôi thương nhớ
Người ấy, cho nên vẫn hững hờ

Cũng xin nói là hoa tigôn là do chữ antigone. Hoa antigôn (*Antigonum leptopus*), họ Polygonaceae, gốc Trung Mỹ. Hoa mọc thành chùm, leo giàn, thường trồng để che phủ cổng, hàng rào .

Hoa Tigon

5. Tình Yêu Vô Vọng. Một trong những bản nhạc nói về mùa thu hay diễn tả mùa thu nổi tiếng ở Việt Nam vào thập niên 70 phải kể đến bài nhạc Mùa Thu Chết của Nhạc sĩ Phạm Duy. Lời viết trong bản nhạc phỏng theo một bài thơ ngoại quốc nhan đề L'Adieu của nhà thơ tên Apollinaire:

J'ai cueilli ce brin de bruyère
L'automne est morte souviens-t'en
Nous ne nous verrons plus sur terre
Odeur du temps Brin de bruyère
Et souviens-toi que je t'attends

Trong bài thơ L'adieu của Apollinaire, cây bruyere (heather trong tiếng Anh), là *Calluna vulgaris* họ Đỗ Quyên Ericaceae, mọc hoang ở bãi trống hơi acid, trổ hoa mùa Thu (autumn heather), có mọc nhiều nơi.

Trong bản nhạc của Phạm Duy, ngay câu đầu tiên có nói đến hoa thạch thảo:

Ta ngắt đi một cụm hoa thạch thảo
Em nhớ cho: Mùa Thu đã chết rồi!
Mùa Thu đã chết, em nhớ cho
Mùa Thu đã chết, em nhớ cho
***

Đôi chúng ta sẽ chẳng còn nhìn nhau nữa!
Trên cõi đời này, trên cõi đời này
Từ nay mãi mãi không thấy nhau
Từ nay mãi mãi không thấy nhau...
Em nhớ cho rằng ta vẫn chờ em.
Vẫn chờ em, vẫn chờ em
Vẫn chờ... đợi em!

Hoa Thạch Thảo

Hoa Thạch Thảo (*Aster amellus*, thuộc họ Cúc (*Asteraceae*)). Đây là loài hoa trong Nam gọi là cúc sao, cúc cánh mối còn ngoài bắc gọi là hoa thạch thảo. Hoa nhiều màu, có giống màu tím, có giống màu đỏ . Hoa nở liên tục đến tháng 10 vẫn còn nở . Hoa Thạch thảo cũng như các loại hoa cúc thường nở vào mùa Thu, khi mà đa số các loại hoa khác đã tàn.

6-Tiình Hoài Nhớ như trong bài nói về cây soan. Cây soan, cây sấu đông hay cây sấu đầu cũng chỉ là một cây Mùa Đông miền Trung, cây trơ trụi lá, đầu xuân hoa soan nở màu tím nhạt, nở từng chùm, tím ngắt giữa

khung trời. Bài hát Hoa xoan bên thềm cũ gợi nhớ một thời ấu thơ, một thuở mộng mơ :

Một mình anh với nổi sầu vạn cổ
Mùa hoa tím năm xưa đã phai tàn
Phía sau nụ cười là xôn xao nỗi nhớ
Lời hát lặng thềm như tình đã chìm sâu
Có một người chiều nay sắc tím băng khuâng
Hương soan bay một thời thơ dại
Theo mỗi năm sầu đông trở hoa

Cây Soan hay Soan ta, Soan nhà, Soan trắng, Sầu đông, Thầu đầu. Cây Soan (*Melia azedarach*) là một loài cây thân gỗ, thuộc họ Xoan (*Meliaceae*).

7. Tình Đẹp Để, Sang Trọng, dịu dàng nhưng ngăn ngủ như loài hoa Quỳnh.

Cây Quỳnh *Phyllocactus grandis*, họ Xương Rồng (*Cactaceae*). Các loài quỳnh thường được trồng để làm cảnh và hoa nở về đêm nên được mệnh danh là nữ hoàng của bóng đêm

Ta mang cho em một đóa quỳnh
Quỳnh thơm hay môi em thơm
Em mang cho ta một chút tình

Miệng cười khúc khích trên lưng.
Đêm này đêm buồn bã với những môi hôn
Trong vườn trăng vừa khép những đóa mong manh.

Hoa Quỳnh

Cây Quỳnh thường trồng chung với cây giao (họ Euphorbiaceae) nên có câu trong truyện Kiều : Một vùng như thể cây quỳnh cành giao là muốn nói về khôi ngô tuấn tú của Kim Trọng như làm cho cả một vùng cũng hoá thành đẹp.

Hoa Tường Vi có tên khoa học là *Rosa multiflora*, hoặc *Lagerstroemia indica* Linn hay còn nhiều tên gọi khác như tầm xuân nhiều hoa, hồng nhiều hoa, tường vi Nhật, dã tường vi, thuộc họ hoa hồng. Tường vi là loài hoa khá dễ trồng, có thân khá cao chừng 2m, quanh thân có gai bén. Lá tường vi có khía như lá hồng. Lúc hoa nở thì thành từng chùm ở ngọn, mỗi chùm khoảng năm đến bảy hoa. Hoa tường vi quyến rũ bởi mang màu sắc tự nhiên và sự mỏng manh, thuần khiết.

Hoa Tường Vi có màu hồng nhã nhặn. Loài hoa này thường nở rộ vào cuối hè, trước thu. Hàng tường vi khoe sắc

8-Tình Thiên Nhiên . Con người nhiều lúc ngán ngẩm đời sống đô thị với tiếng ồn ào của nhà máy, xe cộ nên muốn xa lánh bụi trần, tìm các nơi thanh vắng, không ô nhiễm như trong bài thơ cũng lại nhắc đến hoa như trong bài thơ đã được phổ nhạc sau:

Rừng xưa có gã từ quan

Lên non tìm động hoa vàng ngủ say

Chúng ta vừa mới đi qua 8 loại hình tâm tư qua các loài hoa có trong nhạc Việt và chưa kể nhiều loài khác có trong thơ hay trong các truyện ngắn như hoa ô môi (*Cassia grandis*), hoa ngọc lan (*Michelia alba*), hoa ngâu (*Aglaia odorata*), hoa giấy (*Bougainvillea spectabilis*), hoa súng (*Nymphaea*), hoa lộc vừng (*Barringtonia acutangula*) với những chùm dài đỏ rực, là loài hoa được cho là mang tới nhiều may mắn và hạnh phúc cho người trồng . Tên nhiều loài hoa thân thương đến nỗi nhiều phụ huynh dùng tên hoa để đặt tên cho con hoặc có người dùng tên hoa làm bút hiệu. Và đây là hoa cây gạo:

Và cũng có loài hoa rất bình dị như hoa lúa trong thơ của Hữu Loan, tác giả của bài thơ nổi tiếng về Hoa sim:

Em là con gái đồng xanh
Tóc dài vương hoa lúa
Đôi mắt em mang chân trời quê cũ
Giếng ngọt, cây đa
Anh khát tình quê ta, trong mắt em thăm thẳm
....

III – HOA TRONG TRUYỆN KIỀU

Hoa Hải Đường

Truyện Kiều của Nguyễn Du cũng có nhiều chỗ nói về hoa như hoa sen, hoa hải đường, hoa cúc:

-Trước sau nào thấy bóng người

Hoa đào năm ngoái còn cười gió Đông

-Huệ lan sực nức một nhà
Tùng cay đắng lại mặn mà hơn xưa
Mảng vui rượu sớm cờ trưa
Đào đã phai thắm, sen vừa nảy xanh
-Hải đường mơn mớn cảnh thơ
Ngày xuân càng gió, càng mưa, càng nồng

Hoa đối với cụ Nguyễn Du không là tĩnh vật mà là vật có hồn, vật có cảm xúc nên trong truyện Kiều, nhan nhãn câu thơ nhân cách hoá các loài hoa như cười gió Đông, sực nức một nhà, lả ngọn, lập loè, mơn mớn như các vần thơ sau :

hoặc:

-Hải đường lả ngọn đông-lân

Giọt sương trứu-nín, cành xuân la-đà

Hoa Hải Đường

Hoa Hải Đường (*Begonia semperflorens*), họ Thu hải đường
(*Begoniaceae*)

Hoa Lựu

-Dưới trăng quỳên đã gọi hè
Đầu tường lửa lựu lập lòe đơm bông

Hoa Mẫu Đơn (Paeonia, tiếng Pháp là pivoine):
Ba cây chập lại một cành mẫu đơn

Diễn tiến của thời gian cũng dùng hoa để nói như: Sen tàn, cúc lại nở
hoa ..

Vẻ đẹp cũng dùng hoa để diễn tả như Xuân Lan, Thu Cúc: Hai chị em
Kiều, mỗi người có một vẻ đẹp riêng, người như lan mùa xuân,
người như cúc mùa thu:

Xuân Lan, Thu Cúc mặn mà cả hai

Trong truyện Kiều, ngoài chữ hoa như nói ở trên, Cụ Nguyễn Du
cũng dùng chữ hoa để diễn đạt tâm tư với các cung bậc khác nhau:

-Khi diễn tả sự e dè, thẹn thùng của hai cô Thúy Kiều và Thúy Vân: Hai Kiều e lệ nép vào dưới hoa

– Khi nam nữ thanh niên đi lễ hội, tình cờ gặp người trong mộng

May thay giải cấu tương phùng

Gặp tuần đố lá thỏa lòng tìm hoa

-Khi bày tỏ thái độ nghiêm trang đối với mối tình hơi quá đà của chàng Kim, nàng Kiều thốt ra:

Đừng điều nguyệt nọ hoa kia

Ngoài ra ai lại tiếc gì với ai

-Khi Thúy Kiều bán mình chuộc cha:

Xót nàng chút phận thuyền duyên

Cành hoa đem bán vào thuyền lái buôn

-Khi nói về Kim Kiều tái hợp, Cụ Nguyễn Du cũng dùng chữ hoa:

Một đoàn về đến quan nha

Đoàn viên vội mở tiệc hoa vui vầy

-Khi chàng Kim trách nhẹ nàng Kiều, chàng Kim cũng dùng chữ hoa nói lên niềm hy vọng. Niềm hy vọng mây đen sẽ bay, sương mù sẽ tan đi trong đoạn thơ:

Trời còn để có hôm nay

Tan sương đầu ngõ, vén mây giữa trời

Hoa tàn mà lại thêm tươi

Trăng tàn mà lại hơn mười rằm xưa

hoặc mô tả tâm trạng của Thúy Kiều sau 15 năm lưu lạc khi gặp lại người yêu cũ: Trông hoa đèn chảnh thẹn thùng lấm ru

Hoa trong dịp vui : Khi chén rượu, lúc cuộc cờ

Khi xem hoa nở, khi chờ trăng lên

Khi phê phán những người tự cho là “sành điệu” trong quan hệ nam nữ, nhưng không thể hiểu nổi bản chất của bạn tình:

Chơi hoa đã dễ mấy người biết hoa

Khi tự an ủi: Hoa trôi, bèo dạt đã đành

Biết duyên mình, biết phận mình, thế thôi

Truyện Kiều có nhắc đến ông khi nói về những cuộc hẹn hò của các cặp tình nhân sau một thời gian dài xa cách:

Tình nhân gặp lại tình nhân
Hoa xưa ong cũ mấy phân chung tình

Thế mới biết chỉ một từ “hoa” thôi đã có hàng trăm cách biểu đạt khác nhau, cách nào cũng tinh tế, nhẹ nhàng mà thâm thúy, mộc mạc mà sâu sắc.

IV- ĐỜI SỐNG TÌNH DỤC CỦA THỰC VẬT.

Muốn duy trì nòi giống thì thực vật phải sinh sản. Khi mọi người ngắt một bông hoa tỏa hương thơm ngát từ một cây nào đó, thì thực tế họ đang lấy đi bộ phận sinh sản của cây. Đời sống tình dục của thực vật nằm vào các hoa:

- . Cơ quan sinh dục đực có nhị (étamine) chứa đầy phấn hoa (pollen);
- . Cơ quan sinh dục cái có nhụy (pistil) có đầu nhụy (stigmate), có bầu (ovaire) chứa noãn (ovule)

Hầu hết các loài thực vật mọc ra những bông hoa lưỡng tính (fleur bisexuée) nghĩa là hoa có cả nhị đực và nhụy cái như hoa hồng, hoa lúa, hoa hướng dương nhưng cũng có hoa đơn tính (fleur unisexuée) nghĩa là hoa có hoặc nhị đực, hoặc nhụy cái.

-Khi hoa đực và hoa cái trên cùng một cây, ta gọi là cây cùng gốc (monoïque).

-Khi hoa đực ở trên cây này, hoa cái trên cây kia, ta gọi là cây khác gốc (dioïque). Ví dụ cây đu đủ, cây bạch quả (Ginkgo biloba), cây dâu tằm (Morus alba). Với các loại cây này, thì phải trồng nhiều cây gần nhau mới có thụ phấn được

Cũng có thể là hoa cái và hoa đực tuy cùng trên một thân cây nhưng nhị đực không cùng chín một lần với nhụy cái do đó hoa cái phải cần hoa đực từ các cây khác để thụ phấn. Ví dụ: cây hồ đào (walnut, noyer). Hiện tượng này trong thực vật học gọi là biệt giao (dichogamie)

Vì giới tính của loài hoa khác nhau như vậy nên cách thụ tinh cũng khác nhau. Ta phân biệt:

Tự thụ phấn (auto fécondation): gặp trên các hoa lưỡng tính của cùng một cây: phấn hoa rơi vào nhụy cái. Thụ phấn chéo (fécondation croisée): phải nhờ gió hay ong bướm chuyển phấn hoa đến nhụy hoa.

Nhờ các tác nhân như gió, ong, bướm nên hạt phấn của hoa rớt vào núm nhụy, nảy mầm thành ống phấn và tiến đến chạm phải noãn (ovule) để từ đó tạo ra hạt. Nhà nhạc sĩ cũng dùng hình ảnh ong, bướm để sáng tác nhạc như trong bài Chuyện tình hoa bướm

Xuân vừa về trên bãi cỏ non
Gió Xuân đưa lá vàng xuôi ngườ
Hoa cười cùng tia nắng vàng son
Lũ ong lên đường cánh tung tròn
Hoa chẳng yêu lũ bướm lả lơi

Nói khác đi, chính ong bướm đã giúp cho loài người vì không có ong bướm thì không có hạt, không lương thực.

Với thụ phấn chéo, sự lai giống thiên nhiên tạo ra muôn hình muôn vẻ của nhiều loài hoa, giúp cho sự đa dạng sinh học. Với đa dạng sinh học, con người có thể sử dụng nhiều nguồn vật liệu di truyền để tạo ra các giống mới, có nhiều đặc tính tốt như gạo dẻo hơn, thơm hơn, như hoa hồng với nhiều màu hoa như có hoa màu vàng, màu đen, màu tím.. . Hàng năm, luôn luôn có những giống hoa hồng mới đặt tên người để kỷ niệm .

Sự lai giống (hybridation) là thụ phấn chéo giữa 2 cây có tính chất khác nhau nhưng cùng loại . Nhờ vậy ta có các giống mới . Ví dụ: muốn có hạt của một loại cây cho hoa màu hoa cà (mauve), thì lấy hai loài hoa đỏ và hoa xanh giao phối nhau: ta lấy phấn hoa của hoa đỏ và đặt lên nhụy của hoa xanh hoặc lấy phấn hoa của hoa xanh đặt lên nhụy cái của hoa đỏ. Một khi lai tạo được giống mới thì có thể giữ nguyên đặc tính tốt đó bằng cách giâm cành, tháp cành hay cấy mô thực vật: ta gọi đó là sinh sản vô tính. Cấy mô ngày nay được dùng nhiều nhất trong ngành trồng phong lan, nhân sâm, khoai tây . Rất tiếc con người giỏi như Einstein chưa có thể nhân bản vô tính được ! Ngoài cấy mô, ngày nay, các nhà di truyền học thực vật dùng công nghệ sinh học (biotechnology) như đưa vào cây một số gen chịu phèn, chịu mặn, kháng sâu bệnh để tạo ra giống mới và tiêu biểu nhất là hãng Monsanto là hãng tiên phong trong sản xuất bắp, đậu nành chuyển đổi gen. Hiện nay trên thế giới, có hàng trăm ngàn hecta đậu nành, bắp, cà chua .. đều dùng cây

biến đổi gen (genetically modified plants) và nhiều bộ môn học như Genomics, Proteomics ra đời.

V- KẾT LUẬN.

Loài hoa thân thiết với con người từ lúc sinh ra đến lúc lìa khỏi cuộc đời : hoa trang hoàng nhà cửa, trên bàn thờ, trong các giáo đường, trong các chùa chiền ; hoa tặng người yêu dịp St Valentine, hoa tặng chiến sĩ, hoa khi lìa đời, nói khác đi hoa đi liền với đời sống, đo đó thơ nhạc về hoa có trong mọi tình huống, mọi nơi, mọi chỗ. Hoa cũng là một nguồn lợi kinh tế đáng kể như xứ Hoà Lan chuyên xuất cảng hoa tulip. Hoa làm thăng hoa đời sống tinh thần .Trong Phật giáo thì hoa sen (Nelumbo) là biểu tượng vì hoa sen gần bùn mà chẳng hôi tanh mùi bùn và vươn lên cao cũng ví như người Phật tử phải vượt đi tham, sân , si, ngã mạn để thành con người tốt .

Và biết cuộc đời vô thường, sinh ký tử quy, xin buông xả, an nhiên tự tại và chỉ xin chúc nhau cũng qua bông hoa :

*Mỗi ngày tôi chọn một niềm vui
Chọn những bông hoa và những nụ cười
Tôi nhặt gió trời mời em giữ lấy
Để mắt em cười tựa lá bay*

Thái Công Tụng